

Farklılıkları Birleştir

Özel Eğitime Multidisipliner Yaklaşım

Editörler: Mehmet şATA • Abdullah EKER

Editörler: Doç. Dr. Mehmet ŞATA - Dr. Öğr. Üyesi Abdullah EKER

Farklılıkları Birleştir
ÖZEL EĞİTİME MULTİDİSİPLİNER YAKLAŞIM

ISBN 978-625-6810-63-1

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

© 2023, PEGEM AKADEMI

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Pegem Akademi Yay. Eğt. Dan. Hizm. Tic. AŞ'ye aittir. Anılan kuruluşun izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı; mekanik, elektronik, fotokopi, manyetik kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz ve dağıtılamaz. Bu kitap, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır. Okuyucularımızın bandrolü olmayan kitaplar hakkında yayınevimize bilgi vermesini ve bandrolsüz yayınları satın almamasını diliyoruz.

Pegem Akademi Yayıncılık, 1998 yılından bugüne uluslararası düzeyde düzenli faaliyet yürüten **uluslararası akademik bir yayinevidir**. Yayımladığı kitaplar; Yükseköğretim Kurulunca tanınan yükseköğretim kurumlarının kataloglarında yer almaktadır. Dünyadaki en büyük çevrimiçi kamu erişim kataloğu olan **WorldCat** ve ayrıca Türkiye'de kurulan **Turcademy.com** tarafından yayınları taranmaktadır, indekslenmektedir. Aynı alanda farklı yazarlara ait 1000'in üzerinde yayını bulunmaktadır. Pegem Akademi Yayınları ile ilgili detaylı bilgilere <http://pegem.net> adresinden ulaşılabilir.

I. Baskı: Eylül 2023, Ankara

Yayın-Proje: Ferdi Akkaya
Dizgi-Grafik Tasarım: Tuğba Kaplan
Kapak Tasarımı: Pegem Akademi

Baskı: Ay-bay Kırtasiye İnşaat Gıda Pazarlama ve Ticaret Ltd. Şti.
Çetin Emeç Bulvarı 1314. Cadde No: 37A-B Çankaya/ANKARA
Tel: (0312) 472 58 55

Yayıncı Sertifika No: 51818
Matbaa Sertifika No: 46661

İletişim

Macun Mah. 204. Cad. No: 141/A-33 Yenimahalle/ANKARA
Yayınevi: 0312 430 67 50
Dağıtım: 0312 434 54 24
Hazırlık Kursları: 0312 419 05 60
İnternet: www.pegem.net
E-ileti: pegem@pegem.net
WhatsApp Hattı: 0538 594 92 40

ÖN SÖZ

Sevgili Okuyucular,

Eğitim, toplumumuzun temel taşlarından biridir ve her bireyin potansiyelini en üst düzeye çıkarmasına yardımcı olmak için vazgeçilmez bir araçtır. Ancak, her bireyin benzersiz ihtiyaçlara ve yeteneklere sahip olduğunu kabul etmek ve bu çeşitliliği karşılamak için çok disiplinli bir yaklaşımın ne kadar önemli olduğunu anlamak zorundayız. Özel eğitim, bireylerin özel gereksinimlerini karşılamayı amaçlayan bir alandır. Bu gereksinimler, fiziksel, duygusal, zihinsel, dil ve iletişim engelleri gibi birçok farklı alanı kapsayabilir. İşte bu noktada, çok disiplinli bir yaklaşımın ne kadar değerli olduğunu görmekteyiz. Çünkü her bireyin eğitimine katkıda bulunmak için farklı bilgi, beceri ve perspektifler gerekebilir. Çok disiplinli bir özel eğitim yaklaşımı, öğrencilerin ihtiyaçlarına en iyi şekilde cevap verebilmek için pedagoglar, psikologlar, konuşma terapistleri, fizyoterapistler, işitme uzmanları, görsel sanatlar eğitmenleri ve diğer uzmanlar arasında işbirliği yapmayı gerektirir. Bu işbirliği, her öğrencinin kendine özgü potansiyelini ortaya çıkarmak ve geliştirmek için kritik bir rol oynar.

Bu kitap, çok disiplinli bir yaklaşımın özel eğitimdeki önemini vurgulamak ve öğrencilerin başarılı olmalarını desteklemek için nasıl kullanılabileceğini açıklamak amacıyla hazırlanmıştır. Bu kitap, öğretmenler, ebeveynler, uzmanlar ve eğitimciler için bir rehber olarak hizmet edecek ve çok disiplinli bir eğitim ortamının nasıl oluşturulabileceğine dair pratik ipuçları sunacaktır.

Umuyoruz ki, bu kitap, özel eğitimdeki çok disiplinli yaklaşımın değerini anlamamıza ve bu alandaki en iyi uygulamalara katkıda bulunmamıza yardımcı olacaktır. Her öğrencinin potansiyelini gerçekleştirmesine yardımcı olmak için birlikte çalışarak, daha eşit, kapsayıcı ve destekleyici bir eğitim sistemi inşa etmek için adımlar atmaya devam edelim.

Saygılarımızla,

Editörler

Doç. Dr. Mehmet ŞATA

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah EKER

BÖLÜMLER VE YAZARLARI

Editörler: Doç. Dr. Mehmet ŞATA - Dr. Öğr. Üyesi Abdullah EKER

1. Bölüm: Geçmişten Günümüze Özel Eğitim

Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan HAZIR, Kilis 7 Aralık Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-6010-9364

Doç. Dr. Cem ASLAN, Gazi Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0300-5873

2. Bölüm: Özel Eğitimin Yasal Temelleri

Dr. Öğr. Üyesi Onur BALI, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0601-2400

Dr. Öğr. Üyesi Metin KIRBAÇ, İnönü Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0873-6544

3. Bölüm: Özel Eğitimde Tanılama ve Değerlendirme Süreci

Dr. Öğr. Üyesi Abdullah EKER, Kilis 7 Aralık Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6409-7732

4. Bölüm: Özel Eğitim ve Erken Çocukluk

Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Akif İNCİ, Muş Alparslan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0128-6050

5. Bölüm: Özel Eğitimde Kapsayıcı Uygulamalar

Doç. Dr. Halime Miray SÜMER DODUR, Çankırı Karatekin Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-1470-8195

Doç. Dr. Aydın KIZILASLAN, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3033-9358

6. Bölüm: Özel Eğitim Öğretmenlerinin Eğitimi

Dr. Öğr. Üyesi Tansel YAZICIOĞLU, Kırıkkale Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0946-2637

7. Bölüm: Özel Gereksinimli Bireylerde Duygu ve Davranış Problemleri

Arş. Gör. Nuri TÜRK, Siirt Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-7059-9528

Arş. Gör. Alican KAYA, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2933-0161

8. Bölüm: Özel Eğitime Gereksinimi Olan Çocuklarda Dil ve İletişim

Doç. Dr. Muhammed TUNAGÜR, Muş Alparslan Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6427-6431

9. Bölüm: Özel Gereksinimli Bireylerde Sayısal Beceriler ve Gelişimi

Dr. Öğr. Üyesi Özlem ALTINDAĞ KUMAŞ, Dicle Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6104-2381

Arş. Gör. Muhammed Celal URAS, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-3994-8723

10. Bölüm: Bireyselleştirilmiş Eğitim Programları (BEP)

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa KARNAS, Kilis 7 Aralık Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-0304-1791

11. Bölüm: Özel Eğitimde Araştırma Yöntemleri

Doç. Dr. Mehmet ŞATA, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No: 0000-0003-2683-4997

Dr. Öğr. Üyesi Hikmet ŞEVGİN, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9727-5865

12. Bölüm: Özel Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme

Dr. Öğr. Üyesi Mahmut Sami KOYUNCU, Afyon Kocatepe Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-6651-4851

13. Bölüm: Özel Eğitimde Yardımcı Teknolojiler

Dr. Öğr. Üyesi Onur Emre KOCAÖZ, Aksaray Üniversitesi

ORCID No: 0000-0001-8412-0736

Doç. Dr. Gülistan YALÇIN, Aksaray Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-9668-0359

14. Bölüm: Özel Eğitimde Ailenin Rolü

Doç. Dr. Ayşegül AVŞAR TUNCAY, Mersin Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-0520-1747

15. Bölüm: Özel Eğitimde Etik

Doç. Dr. Burcu Seher ÇALIKOĐLU, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

ORCID No: 0000-0002-4085-8330

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	iii
Bölümler ve Yazarları.....	v

1. BÖLÜM GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖZEL EĞİTİM

Giriş.....	2
İslamiyet Öncesi Türk Toplumunda Engellilik.....	2
İslam Dininin Engellilere Bakışı.....	3
Osmanlı İmparatorluğunda Özel Eğitim.....	4
Türkiye Cumhuriyeti'nde Özel Eğitim.....	9
Bölüm Kaynakçası.....	14

2. BÖLÜM ÖZEL EĞİTİMİN YASAL TEMELLERİ

Giriş	18
Eğitim ve Hukuk İlişkisi	18
Ulusal Hukukta Özel Eğitimin Yasal Temelleri	19
Uluslararası Hukukta Özel Eğitimin Yasal Temelleri	32
Sonuç.....	42
Bölüm Kaynakçası.....	42

3. BÖLÜM ÖZEL EĞİTİMDE TANILAMA VE DEĞERLENDİRME SÜRECİ

Giriş.....	46
Eğitsel Tanılama Modeli	47
Tarama Aşaması.....	48
Tarama Sürecinde Sınıf Öğretmenin Görevleri.....	48
Tarama Sürecinde Rehber Öğretmenin Görevleri	49
Tanılama Uygulaması Süreci.....	49
Özel Eğitim Hizmetleri Değerlendirme Kurulu.....	51
Tanı Uygulaması Sonrası İzlenen Süreçler.....	52
Tıbbi Tanılama Süreci	54
Ülkemizde Tıbbi Tanılama Süreci	56
Özel Eğitimde Tanılama İlkeleri ve Yöntemleri.....	58
Sonuç.....	61
Bölüm Kaynakçası	61

4. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM VE ERKEN ÇOCUKLUK

Giriş.....	66
Erken Çocukluk	66
Erken Çocukluk Özel Eğitimi.....	67
Erken Çocukluk Özel Eğitim Hizmet Modelleri.....	71
Erken Çocukluk Özel Eğitim Programları.....	73
Sonuç.....	81
Bölüm Kaynakçası	82

5. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE KAPSAYICI UYGULAMALAR

Giriş.....	88
Kapsayıcılığın Tanımı ve Önemi	88
Özel Eğitimde Kapsayıcılığın Temel İlkeler.....	90
Kapsayıcı Eğitimin Avantaj ve Dezavantajları	91
Kapsayıcı Eğitim Ortamının Tasarımı.....	93
Kapsayıcı Eğitimde Öğrenci Değerlendirme ve Bireyselleştirme	97
İyi Kapsayıcı Eğitim Uygulama Örnekleri	101
Sonuç.....	104
Bölüm Kaynakçası.....	104

6. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİM ÖĞRETMENLERİNİN EĞİTİMİ

Giriş.....	108
Öğretmen Yetiştirme.....	108
Türkiye’de Öğretmen Yetiştirme Programları	115
Öğretmen Yeterliliklerinin Eğitimin Kalitesindeki Rolü	119
Türkiye’de Özel Eğitim Öğretmeni Yetiştirme Süreci	119
Özel Eğitim Öğretmenliği Lisans Programları.....	121
Öğretmenlik Uygulaması	126
Sonuç.....	128
Bölüm Kaynakçası.....	128

7. BÖLÜM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERDE DUYGU VE DAVRANIŞ PROBLEMLERİ

Giriş.....	132
Duygusal ve Davranışsal Bozuklukların Tanılanması ve Değerlendirilmesi	133
Duygusal ve Davranışsal Bozuklukların Yaygınlığı	134
Duygusal ve Davranışsal Bozuklukların Nedenleri	136
Duygusal ve Davranışsal Bozukluklara Bağlı Özellikler	138
Duygu ve Davranış Problemleri	140
Davranışın Değerlendirilmesi.....	141
Sıkça Karşılaşılan Problemler	142
Öneriler.....	146
Sonuç.....	147
Bölüm Kaynakçası.....	147

8. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİME GEREKSİNİMİ OLAN ÇOCUKLARDA DİL VE İLETİŞİM

Dil ve İletişim.....	152
Dil Gelişimi	155
Dil Kuramları	161
Dil Bileşenleri	162
İletişim Bozuklukları.....	164
Dil Bozuklukları	166
Sonuç.....	168
Bölüm Kaynakçası.....	168

9. BÖLÜM

ÖZEL GEREKSİNİMLİ BİREYLERDE SAYISAL BECERİLER VE GELİŞİMİ

Giriş.....	174
Özel Gereksinimli Bireylerde Sayısal Beceriler ve Gelişimi	175
Bireysel Farklılıklar	176
Özel Gereksinimli Bireylerde Sayısal Becerilerin Geliştirilmesi İçin Etkili Stratejiler	178
Özel Gereksinimli Bireylerde Sayısal Becerilerin Değerlendirilmesi	181
Sonuç.....	183
Bölüm Kaynakçası.....	184

10. BÖLÜM

BİREYSELLEŞTİRİLMİŞ EĞİTİM PROGRAMLARI (BEP)

Giriş.....	194
BEP Nedir?	194
Öğrencinin BEP İhtiyacının Belirlenmesi ve Yerleştirilmesi.....	195
BEP'in Hazırlanması	198
BEP Toplantıları.....	199
Öğrencinin Mevcut Performans Düzeyi	200
BEP'de Yer Alan Hedef İfadelerin Oluşturulması	202
Öğrencinin İhtiyacı Olan Destekleyici Servisler	205
BEP'de Uygulanacak Yöntem, Stratejiler ve Öğrencinin Değerlendirilmesi	206
BEP'in Gözden Geçirilmesi	207
Sonuç.....	208
Bölüm Kaynakçası.....	209

11. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ

Giriş.....	215
Özel Eğitimde Araştırmaya Giriş	215
Araştırma Soruları, Hipotezler ve Değişkenler	216
Özel Eğitimde Örneklemeler.....	218
Veri Toplama Araçları ve Analizi	220
Nicel Araştırma Yaklaşımları.....	222
Özel Eğitimdeki Araştırma Sürecindeki Zorluklar	232
Sonuç.....	233
Bölüm Kaynakçası.....	234

12. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME

Giriş.....	238
Özel Eğitimde Sınıf İçi Değerlendirme.....	238
Değerlendirme Yaklaşımları	240
Özel Eğitimde Değerlendirme Zorlukları ve Değerlendirme Düzenlemeleri.....	243
Özel Eğitimde Not Verme	249
Sonuç.....	251
Bölüm Kaynakçası.....	251

13. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE YARDIMCI TEKNOLOJİLER

Giriş.....	255
Yardımcı Teknolojiler.....	255
Yetersizlik Türlerine Göre Yardımcı Teknolojik Araçlar	257
Eğitsel Uygulamalar	264
Yardımcı Teknolojik Araçların Seçimine Karar Verme Süreci.....	265
Yardımcı Teknoloji Kullanımının Yararları.....	267
Yardımcı Teknoloji Kullanımındaki Engeller	268
Sonuç.....	269
Bölüm Kaynakçası.....	270

14. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE AİLENİN ROLÜ

Giriş	274
Çocuk Gelişiminde “Ev, Okul ve Toplum Ortaklığı Modeli”	274
Çocuk Gelişiminde Ailenin Rolü.....	275
Özel Eğitimde Ailenin Rolü	278
Özel Eğitimde Aile Katılımı.....	286
Sonuç	290
Bölüm Kaynakçası.....	291

15. BÖLÜM

ÖZEL EĞİTİMDE ETİK

Giriş.....	298
Tartışma Sorusu.....	298
Özel Eğitimde Etik Problemlere Zemin Hazırlayan Etkenler	300
Sonuç.....	305
Özel Eğitimde Etik Dışı Davranışlar.....	307
Tartışma Sorusu İçin Cevap.....	310
Bölüm Kaynakçası.....	312

Editörler ve Yazarlar Hakkında.....	317
--	------------

1. BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE ÖZEL EĞİTİM

Dr. Öğr. Üyesi Oğuzhan HAZIR, Kilis 7 Aralık Üniversitesi
ORCID No: 0000-0001-6010-9364

Doç. Dr. Cem ASLAN, Gazi Üniversitesi
ORCID No: 0000-0002-0300-5873

Bölüm Özeti

Engellilik her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da her zaman var olan bir durumdur. Türklerin kültürel yapısını etkileyen önemli unsurlardan biri İslam dinidir. İslam dininde engelliler için her zaman pozitif bir bakış açısı olduğu söylenilebilir. Osmanlı Devleti'nin 19. Yüzyılında da engelliler ile alakalı çok fazla gelişme ve uygulama olmuştur. 1920'lerden sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin temelleri atılmaya başlanmış ve özel eğitim faaliyetlerinde Kurtuluş savaşından dolayı kesintiler olmuştur. Ancak, cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra engelliler ile ilgili faaliyetlerde önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu bölümde; geçmişten günümüze kadar gelen özel eğitimin gelişim sürecinin, bu süreçte engelliler ile alakalı yürütülen uygulamaların, yerli ve yabancı uzmanların Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti'nde özel eğitime katkılarının kronolojik bir sıra düzeninde gösterilmesi amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Özel eğitim, özel eğitim tarihi, kapsayıcı eğitim, engellilik, özel gereksinimli bireyler.*

Giriş

Bilindiği üzere Türkler Orta Asya'dan Anadolu'ya on birinci yüzyılda yavaş yavaş göçmeye başlamışlardır. Bu yüzyılın öncesinde de var olan uygulamalar Türkiye'de yaşayan Türklerin kültürünün bir parçasıdır. Bunların etkileri Anadolu'da da devam etmiştir. Ayrıca, Anadolu'da Türklerden önce de var olan bazı ırklar ve etnik grupların da Orta Asya'dan getirilen bu kültürle birleşmesi sonrasında yeni bir kültür ortaya çıkmıştır. Bunun yanında, Türklerin İslamiyet'i kabul etmesiyle İslam'ın doğduğu topraklardaki Araplardan ve İslam kültüründen etkilenmeleri de var olan kültürel yapıyı biraz daha değiştirmiştir. Bu değişiklikler en başta dil üzerinde olmuştur. Engelliler ile ilgili uygulamalara ve söylemlere geçmeden önce Türklerin dil yapısının hem komşularından hem de İslam/Arap kültüründen nasıl etkilendiği bir örnek ile anlatılabilir. Bilindiği üzere İngilizcedeki "nothing" kelimesine karşılık gelen sözcük grubu "hiçbir şey"dir. Bu sözcük grubunun kökenine indiğimizde "hiç" Farsça, "bir" Türkçe ve "şey" Arapçadır (Türk Dil Kurumu Sözlükleri, 2023). Bu üç dilin harmanlanmasından da yeni bir Türkçe kelime ve anlam ortaya çıkarmıştır: "Olmayan bir durumun veya eşyanın hepsine" **hiçbir şey** diyebiliriz. Bu da kültürün birbirine nasıl iç içe geçtiği ve her alanda, engelliler de dâhil olmak üzere, bu tarz bir etkilenme durumunun hem söylemler hem de uygulamalar bazında olduğu söylenebilir.

İslamiyet Öncesi Türk Toplumunda Engellilik

Engellilik her toplumda olduğu gibi Türk toplumunda da her zaman var olan bir durumdur. Türk toplumunun engelliliğe bakış açısı ve uygulamaları ele alındığında bu kültürün nasıl şekillendiği de gösterilebilir. Bilindiği üzere Türkler Orta Asya'dan bu yana göçebe bir yaşam sürmektedir. Bu da yerleşik hayata geçmeyen toplumların ortak kaderi olan belge ve kaynak sıkıntısını ortaya çıkarmaktadır. Bu nedenle komşu ülkelerin, özellikle Çin merkezli, kaynakları Türklerin engellilerle alakalı nasıl çalışmaları yaptığı noktasında fikir verebilir.

Türklerde genellikle sözlü kurallar bütünü "töre", Türklerin davranışlarını ve düşünce tarzlarını belirleyen bir konumdaydı. Mau-Tsai (2006), Göktürklerde görme ve bedensel engellilerin sosyal haklarının korunması ve günlük yaşam becerilerinin devamlılığının sağlanması ile alakalı bazı kuralların olduğunu ifade eder (s. 41). Örneğin; "Bir başkasının gözünü yaralayan kişi, kızını tazminat olarak vermek zorundaydı. Kızı yoksa karısını ve para vermek zorundaydı. Bir başkasının kolunu ya da bacağını kıran, tazminat olarak at(lar) vermek zorundaydı." Burada engelli kişinin bakımını üstelenebilecek kişilerin olması ve kalıcı mağduriyeti giderebilecek çözüm yolları üzerinde durulduğu anlaşılabilir. Ayrıca Karakurt

(2011) eski Türk toplumunda da “Hızır Ata” olarak bilinen kişinin günümüzde bilinen Hızır peygamber olduğunu; Sümerlerde “Hasısatra” adlı kişiyle aynı olduğunu iddia eder ve “Bazen kör olarak tarif edilir ama göze ihtiyacı yoktur.” (s. 104).

Eski Türk toplumlarında konuşulan dilde “görmek” eylemi “körmek” olarak ifade edilir (Karakurt, 2011). Yani “kör”, görme eyleminin isim halidir. Ancak ilginç olanı ise günümüzde görmeyen kişiye halk arasında “kör” denilmesi; Türkçedeki bazı kelimelerin zamanla nasıl değiştiğinin iyi bir örneğidir. Ayrıca görme, işitme, bedensel ve zihin engelliler için ayrı isimlendirmelerin de olması, Türkler de engellilerin varlığının kabul edildiğinin bir göstergesidir. Bunlara ilişkin örnekler aşağıda Tablo 1’de verilmiştir:

Tablo 1. Türklerde Engelliliğin Varlığına İlişkin Örnekler

Eski Türkçe	Günümüz Türkçesi	Kaynak
Sokor	Tek Gözlü/Kör	
Çolok	Tek Elli/ Çolok	Karakurt (2011)
Ker ¹	Kör	
Axsak	Aksak, Topal	
Karağu	Kör	Divan-i Lügat-it Türk (Kaşgarlı Mahmud, 2016)
Tungu	Sağır	
Tilve/Telv(w)e/Telü	Zihin Engelli ve/veya Deli	Caferoğlu, 1968; Divan-i Lügat-it Türk (Kaşgarlı Mahmud, 2016); Kutadgu Bilig (Yusuf Has Hacib, 1979)
Tüklüg	Görme Engelli	Divan-i Lügat-it Türk (Kaşgarlı Mahmud, 2016)
Ağan	Dilsiz	
Tilbe/Tilfa/Tilve	Aptal, Deli, Âşık	Gülensoy (2021)

İslam Dininin Engellilere Bakışı

Türklerin kültürel yapısını etkileyen bir diğer önemli unsur da İslam dinidir. Özetle anlatılacak olursa, İslam dininde engelliler için her zaman pozitif bir bakış açısı olduğu söylenilebilir. İslam peygamberi Hz. Muhammet engellilere refakat eden kişilere övgüler söylemiş ve her zaman bu durumun destekçisi olmuştur (Sancaklı, 2006). Bunun yanında Kuran-ı Kerim’de geçen bazı ayetlerde görme yetisini kaybetmiş bir peygamberin bahsi geçer (*Bakınız. Hz Yakup- Yusuf Suresi*). Ayrıca, İslam’da engelliler için ibadette de kolaylıklar sağlanmış ve enge-

1 Eski Türklerde tek gözlü, tek kolu ve tek ayağı olan kötü bir varlığı temsil ettiği iddia edilir. Ancak “ker”, “gör” ve “kör” kelimeleri birbiriyle bağlantılıdır ve Farşça “kör” kelimesi de Türkçeden etkilenmiştir (Karakurt, 2011).